

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

קרח (חלק יג — שיחה ב)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת קרח, כט סיון — ה' תמוז, ה'תש"פ (ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

קרח ב

מבסה"מ – שבספר היד הוא מביא את הכתובים לבסוף^{8*} (בה"ב) ולראי' ש"השומרים הם הכהנים והלויים שנאמר כו"ו, דבפשטות כוונתו לומר שמכתובים אלה אנו למדים הפרט שחיוב שמירה זו מוטל על הכהנים והלויים – משא"כ בסהמ"צ – שהם מקור ולימוד על עצם חובת השמירה⁹.

(ב) אם מצות השמירה אינה מפני פחד מאויבים ולסטים אלא ל"כבודו", של המקדש¹⁰, הרי היתה צריכה להיות שמירתו כל היום וכל הלילה¹¹, וה-

(8*) וראה שם ריש פרק שלפניו: מ"ע לירא מן המקדש שנאמר כו".

(9) ואין לומר שהראי' מהכתובים קאי על כל מה שכתב לפניו גם על עצם שמירת המקדש שבה"א, ולא כתבו בתחלה בה"א, בכדי שיכלול גם הפרט שהשומרים הם הכהנים והלויים, כי: א) לא משמע כן בפשטות לשונו, והשומרים הם הכהנים והלויים שנא' כו"ו, ב) הדין שבאמצע (ש"מצותה כל הלילה") לא נלמד מכתובים אלה, ג) לפי"ז הו"ל לכלול גם מש"כ אח"כ בה"ד, הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ" שגם זה למדין בספרי (עה"פ, ועד"ז בספרי זוטא) מפסוק זה עצמו, ואתה ובניך אתך גו", וכמו שהביא בסהמ"צ שם.

(10) כ"כ בסהמ"צ שם. פיהמ"ש ריש תמיד. ועד"ז הוא בפי' הראב"ד ריש מס' תמיד, ושומרים את המקדש בשביל כבודו". רא"ש שם. מאירי שם. רע"ב ריש תמיד ומדות.

(11) כדעת המפרש. פי' הראב"ד. וכ"ה דעת הרא"ש שם, לפי דעת האחרונים. אבל ראה לקמן הערה 49. וראה מנין המצות להרמב"ם שבראש ספר היד שאף שנכתב בקיצור הכי נמרץ בכל זה דייק וכתב – במ"ע כב "לשמור בית זה תמיד". ובראב"ד שם (כט, א) הביא חילוקים ברוחות.

א. מן הכתובים שבפרשתנו¹ המדב"רים בשמירת המקדש למד הרמב"ם בספר המצות², שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבדו ולרוממו ולגדלו והוא אמרו³ לאהרן ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד. וכבר נכפל זה הציווי בלשון אחר והוא אמרו⁴ ושמרו את משמרת אהל מועד וכו".

והנה בספר היד⁵ מבאר הרמב"ם את המ"ע דשמירת המקדש וז"ל: "שמירת המקדש מצות עשה, ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פל"טרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים⁶. וממשיך בה"ב, ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות כלומר אתם תהיו שומרים לי והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד, ונאמר והחונים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקודש".

וצלה"ב:

(א) טעם השינוי בספר ההלכות⁸

- (1) יח, א. ואילך.
- (2) מ"ע כב. ועד"ז בחינוך מצוה שפ"ח.
- (3) שם, ב.
- (4) שם, ד.
- (5) רפ"ח מהל' בית הבחירה.
- (6) מספרי זוטא – הובא בילקוט – (פרשתנו שם) כנסמן בכסף משנה.
- (7) במדבר ג, לת.
- (8) שבתראי הוא וכתבו בלה"ק (משא"כ ספ"ה המ"צ שכ' בערבית).

מיותרת היא (ובפרט שמש' מדות באה תיכף לאחרי מס' תמיד).

וב"המפרש" למס' תמיד מבאר „משום דבעי לאורי במעשה דתמיד עבודת הכהנים נקט תחלה שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר כו"י¹⁵.

אבל כיון דסו"ס באה כבר משנה זו קשה למה הוצרך לשנותה עוה"פ בריש מס' מדות¹⁶ (שבאה בהמשך ל(מש"נ ב(מס' תמיד „בג' מקומות כו"י), והו"ל להתחיל „בכ"א מקומות הלויים שומרים בביהמ"ק¹⁷, אף די"ל דכיון דצריך לאשמעינן שמירת לויים מביא דין שמירה בשלימותו.

ג. והביאור בזה י"ל:

מצות שמירת המקדש יש לבארה בב' אופנים: א) שהיא פרט בעניני בית המקדש, ב) שהיא פרט בעבודת¹⁸ הכהנים והלויים, שעליהם לשמור את המקדש.

(15) ראה גם פי' הראב"ד שם כו, סע"ב.

(16) ראה תפא"י שם.

(17) וכן הקשה בתורת לוי"צ (ע' ער). ובב"ש שם על הגמרא „מיהו מתניתין" (הובא בהגהות מהר"ב רנשבורג) כתב דגם במשנה דמס' תמיד צ"ל „והלויים בכ"א מקומות" (ועפ"ז תוגדל הקושיא דכבר נשנית בתמיד – כיון דגם שמירת לויים נשנית שם). אבל ראה שטמ"ק שם. בהגהות חק נתן שם.

(18) ראה שקו"ט אם מצות שמירה חשוב עבודה או לא באבני נזר יו"ד סתמ"ט. בארוכה כס' משכנות לאביר יעקב (להרהמ"מ גלב-שטיין) ח"א. ובצפ"נ (להרגצובי) בכ"מ – ראה צפ"נ עה"ת ר"פ נשא (ד, לו. מה) ובהמובא בהערות שם. אמבואה דספרי לטפרי זוטא ריש פרשתנו סק"ו.

רמב"ם כתב „ושמירה זו מצותה כל הלילה"¹², וביום אין מצות שמירה¹³. ועוד

ג) בהכתובים הנ"ל שהביא הרמב"ם לא נזכר שמצותה בלילה דוקא, ומשמעותם בפשטות שהשמירה תהי' בכל זמן¹⁴ (וכמש"כ בסהמ"צ שם „אתם תהיו לי לפני תמיד").

ד) במש"כ בסהמ"צ „ללכת סביבו תמיד"^{14*} – מהו ענינה של הליכה זו, ומהי שייכותה למצות שמירת המקדש.

ב. ויובן בהקדים ביאור ההתחלה השווה בהמסכתות תמיד ומדות, „בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש", שלכאורה באחת מהן

(12) וכ"כ בסהמ"צ מל"ת ס"ז. וע"פ תרגום העליר וקאפאח כן הוא גם בסהמ"צ מ"ע כב שם „ללכת סביבו תמיד) בכל לילה כל הלילה", וכ"כ בסמ"ג עשי'ן קסה. חינוך שם. וכן דעת הרמב"ן (במדבר א, גג). ר"ש רע"ב ותיו"ט ריש מדות. תוס' עירובין כג, א ד"ה שהוא ע' אמה. תוס' יומא י, ב ד"ה רבנן. באר שבע ריש תמיד. מל"מ הל' בית הבחירה רפ"ח.

(13) וכמו שהקשה במנ"ח שם (ומסיים „ואפשר שמצאו באיזו ברייתא וצ"ע"). ובלי-קוטיים שבמשניות לריש מדות שם „ב"ד", ומסיים ש„הרמב"ם נמי בחיבורו לא כתב אלא דשמירה זו מצותה כל הלילה ולא מיעט היום מן השמירה אלא שאינה מצוה ביום כמו בלילה". וראה לשונו בסהמ"צ הובא בהערה 12. (14) ראה עד"ז תפא"י ריש תמיד דבקרא לא נזכר לילה. תורת לוי' בביאור מס' מדות (ע' רפא). ושם: חילוק בין שמירת כהנים ולויים. ובעזרת כהנים למס' מדות מ"א ד"ה „והמפרש ז"ל בתמיד".

(14*) וכ"ה בהוצאת העליר (כנ"ל הערה 12). אבל בהוצאת קאפאח „ולבקרן תמיד בתדי-רות".

המשנה בג' מקומות הכהנים שומרים הן בראש מס' תמיד והן בראש מס' מדות:

מס' מדות ענינה הוא כשמה, מדובר בה, במדות המקדש וצורתו ובנינו וכל עניניו²⁴, והיינו שאין ענינה לבאר העבודות והמצות שמקומם בביהמ"ק, כ"א המדות) ביהמ"ק עצמו²⁵.

אמנם במס' תמיד המדובר בהעבודות הנעשות בביהמ"ק, וכל הרמב"ם²⁶ היאך היו מקריבים התמיד.

ובב' המס' קאמר „בג' מקומות הכהנים שומרים כו" כי במצות שמירת המקדש ישנם שני הענינים: ענין בעבודות הכהנים, ענין בהמקדש עצמו.

ד. ועפ"ז מובן מה שהרמב"ם לא הביא בהל' ביהב"ח הפסוקים הנ"ל לראי' על עצם דין שמירת המקדש: לדעת הרמב"ם (בידו) מצות שמירת המקדש היא פרט וענין בהמקדש עצמו. וכלשונו „אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין, וכדמוכח גם מזה שהביא כל דיני שמירת המקדש בהל' ביהב"ח שבהן מדובר ע"ד קדושת ומצות בית הבחירה עצמו, ולא ע"ד העבודות הנעשות בו²⁷ —

ולכן לא הביא כתובים אלו לראי' על עצם דין שמירה, כי בכתובים אלו

בסגנון אחר: מצות שמירת המקדש הוי דבר הנוגע להמקדש עצמו, חובת „חפצא" המקדש צ"ל נשמר (אלא שהחיוב שמירה זו הוטל על הכהנים והלויים). או שמלכתחילה היא חובת „גברא", ממצוות (ועבודות) הכהנים והלויים, (אלא שהחיוב הוא לשמור את המקדש)¹⁹.

והנה לכאורה י"ל שתלוי בטעמי מצות השמירה, אם מצות שמירת המקדש הוא מטעם „כבוד", וכל' הרמב"ם „אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", הרי זהו פרט בפלטרין, במקדש גופא; אבל אם שמירת המקדש הוא מטעם שלא יכנס זר²⁰ וטמא וכיו"ב²¹, או בכדי לשמור הכלים וכיו"ב²², הרי זה פרט בחיובי הכהנים והלויים כו"²³.

ולפי"ז הי' אפשר לבאר זה שנשנית

19) אבל אין מוכרח שיהי' תלוי אם שמירתה עבודה אי לאו. וראה בשהמ"צ ממצוה כב ואילך, שבכ"מ מתחיל „שצוה הכהנים". ובכמה „שצונו" (וכן הוא במ"ע לט ואילך). אף שרובם ככולם עבודות הן (וראה חמד"י במ"ע טט). וראה לקו"ש ח"א ע' 124 ובהערות 54 55.

20) ראה פרש"י במדבר ג, ו. פרשתנו שם, א. ביאורי הגר"א ריש תמיד.

21) ראה מו"נ ח"ג פמ"ה. אך שם צירף ב' הטעמים יחד: „ומכלל הדברים המביאים להגדיל המקדש כו' עד שיגיע לנו יראה שלא יבוא אליו לא שכור ולא טמא כו'". ועד"ז הוא באבנ"ז שם אות ה. אבל שם שלא לטמא את המקדש.

22) ראה אבנ"ז שם אות ד. אך גם שם צירפו לכבוד המקדש. עזרת כהנים שם ד"ה בלשכת הפרוכת (הב'). וראה בהמפרש שם „דאי לא נפקא לך מקרא הו"א דלא צריכי שומרים דאין עניות במקום עשירות ואי גנבי כלי המקדש יקנו אחריים".

23) ראה פרש"י נסמן בהערה 20. ובפרשתנו פסוק ד.

24) הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות, והובא בתיו"ט בפתיחה למס' מדות.

25) ראה תורת לוי יצחק שם ס"ע ערב.

26) בהקדמתו לפיה"מ.

27) שהוא בהל' „כלי המקדש והעובדים בו" (ראה שם פ"ג ופ"ד), ובהל' תמידיו ומוספין וכי'.

הרמב"ם הוא (רק) בשביל כבוד המקדש כנ"ל, חלק ופרט בביהמ"ק עצמו.

ה. אמנם (נוסף ע"ז שעדיין לא תורצו הקושיות האחרות שברמב"ם הנזכרות בס"א, הנה גם ביאור זה עצמו) צלה"ב:

(א) אם שמירת המקדש היא מטעם „כבוד“, ש„אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין כו“, הרי גם כשישנם רק שומרים אחדים (או אפילו רק אחד) הוי פלטרין שיש עליו שומרים, שבזה הוא „כבוד המקדש“³² (ומה שבג' מקומות הכהנים שומרים ובכ"א מקומות הלויים, הוא חובת גברא, שהוטל על הכהנים והלויים³³ לשמור בכ"ד מקומות)³⁴, וא"כ

על עצם מצות שמירת המקדש, כי בסהמ"צ (וכן במנין המצות שבראש ספר היד) דרכו להביא המקור והרא"י מהכתוב על כלל המצוה, וע"ז שפיר יש רא"י כי הרי ס"ס בפסוקים אלו כתוב החיוב לשמור את המקדש (אף שבכתובים לא משמע שזהו מצד כבוד כפננים). ונ"ד מה שתי בהגהות חק נתן למס' תמיד בתחלתו, ד"ה „המפרש“, על סתירת דברי המפרש ממש"כ על המשנה למש"כ בגמרא (משא"כ בספר היד מביא הראיות מהכ"ב בעיקר ככדי לבאר תוכן המצוה).

(32) וכדמוכח מזה שלא הביא הא דשומרים בכ"ד מקומות בסהמ"צ שם, כ"א „שצונו לשמור המקדש“. וראה בהנסמן בהערה 28 בביאור קושית הגמרא תמיד „מנה"מ“. ולהעיר גם מהמפרש ריש תמיד „דאי לא נפקא לן מקרא .. הו"א חזד שומר סגי“. וראה בהערה הבאה ובהערה³⁴.

(33) ראה ביאורי הגר"א שם.

(34) ובכלל צ"ע לדעת הרמב"ם אם כל הכ"ד שומרים הם מה"ת, ראה בהערה³².

מבואר רק א) החיוב „גברא“ של הכהנים והלויים, לשמור (את הבית)²⁸. ב) ועיקר: הכתובים דפ' קרח באים בהמשך לטענת בני"י „כל הקרב קרב אל משכן ה' ימות גו“²⁹ אשר לכן ציוה הקב"ה „אתה ובניך ובית אביך תשאו את עון המקדש .. ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות“ שהכהנים והלויים יהיו שומרים שלא יכנסו בני"י להמשכן³⁰.

ואין מזה הוכחה גמורה על עיקר הענין שבשמירת המקדש³¹, שלדעת

(28) ולפ"ז י"ל דצורך הג' כתובים הוא*: מפסוק „אתה ובניך אתך גו“ למדין שהכהנים היו צריכים לשמור, ומהכ' „ושמרו את משמרת אהל מועד“ – שמירת הלויים. ומהכ' „והחונים גו“ למדים שהכהנים והלויים הם לא ביחד, ורמז לשמירת כהנים בג' מקומות כדאי' בגמרא (כו, א) שומרים משמרת למשמרת או בתחלת הסוגי' שם „אהרן ובניו גו“. ועיין ברע"ב ריש מס' תמיד ומדות שלא הביא כתובים על עצם דין שמירת המקדש כ"א רמז לג' מקומות מכתוב הנ"ל.

וראה פ"י הראב"ד ורבינו גרשום שם, דקושיית הגמרא מנה"מ (שע"ז הביא הגמרא הכ' „והחונים“) הוא „שהכהנים היו שומרים“.

(29) יז, כח. פרש"י שם.

(30) והטעם דלא ס"ל שזהו טעם שמירתו „שלא יכנסו כו“, י"ל לפי שבהמ"ק השערים סגורים, ראה בביאורי הגר"א. וראה עוד טעמים – עזרת כהנים שם ד"ה „ובדברי רש"י ז"ל כו“, עולת תמיד ד"ה „והנה מקרא“ (וראה מנחת תמיד שם סק"י. ושם מתרצים גם קושיא הב' והג' שבס"א). וראה בפ"י המשניות להרמב"ם תמיד שם, שמשמע שגם במשכן הי' שומרים מטעם כבוד.

(31) ומה שבסהמ"צ שם הביא פסוקים אלו

(* וראה עולת תמיד (לבעל „ערוגת הבוסס“) בפ"י הגמרא שומרים משמרת למשמרת.

למס' תמיד הדנה בעיקר בסדר „עבודת התמיד“³⁷.

ג) גם צריך עוד ביאור בעצם הפירוש ששמירת המקדש היא פרט במצות ביהמ"ק עצמו (אשר משו"ז נשנית היא בריש מס' מדות) – הרי גם לפי הביאור שהוא משום כבוד המקדש, הרי"ז רק שהשמירה היא בשביל כבוד המקדש כו' ולמה נשנית במס' מדות שענינה מדות ובנין ביהמ"ק עצמו (ולא עבודות הנעשות בו), מאחר שסו"ס זהו חיוב ומצות הכהנים והלויים.

ו. ויובן בהקדים מה שיש מתרצים³⁸ הקושיא הנ"ל (בס"א), אם השמירה היא מטעם „כבוד“ למה לא היו שומרים המקדש גם ביום – כי ביום אי"צ שמירה מחמת כבוד, כי ע"י הליכת הכהנים אנה ואנה כולו אומר כבוד, אבל בלילה שאין בו עבודה, צריך להראות כבוד וגדולה לבית המקדש ע"י השמירה וכו'.

וצריך ביאור:

מהו ענינו של כבוד זה שע"י הליכת הכהנים בעבודתם, ומהו הצד השוה שבין הכבוד בשמירת המקדש והנעשה

(37) וכמו שמסיים בפ"ז סוף מ"ג, „זהו סדר התמיד לעבודת בית אלקינו כו“ אף שמבואר בה גם שאר עבודת היום החל מתרומת הדשן וסדור המערכות שקודם התמיד (ספ"א ופ"ב), ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכו' (בפ"ג ואילך). ואולי י"ל (בדוחק) ד, סדר התמיד הוא לשון נופל על ל', וכוונתו – סדר התמיד (ונעשה) בכל יום.

(38) תפא"י ריש תמיד. ועד"ז כ' באורות המצות מצוה שפ"ח (הובא במשכנות לאביר יעקב שם סי' יו"ד (ה, סע"א ואילך)). ועוד.

מה טעם נאמרה המשנה בכ"א מקומות הלויים שומרים במס' מדות (המקדש)³⁵ – מאחר שמצד המקדש ד' השמירה של שומרים אחדים שיהי' נקרא „פלטרין שיש עליו שומרין“?

ב) לאידך צריך להבין השייכות של כל ענין השמירה למס' תמיד: ענינה בעיקר הוא לבאר עבודות התמיד וכשם המס' „תמיד“, וכמש"כ הרמב"ם³⁶ ש„מס' תמיד .. אין בה דיבור לא ע"ד חכמה ולא ע"ד איסור והיתר אלא סיפור שהוא אומר היאך היו מקריבין התמיד כדי לעשות כן תמיד“. ומדוע הובאו בה סדרי השמירה של הכהנים. ועבודת הכהנים וכו' הרי זה שייך למסכתות הדנות בעבודות הכהנים וכו' כגון יומא, זבחים מנחות כו' ולא

ולהעיר מלשונו בהל' ביהב"ח ה"ד שכ' „מצות שמירתו שיהיו הכהנים כו' וכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקום. הכהנים בג' מקומות כו“ שלא משמע שכולם בכלל מצות השמירה מה"ת (אף שבספרי זוטא כאן (פסוק ג) איתא „ושמרו משמרתך מלמד שהכהנים והלויים שומרים בכ"ד מקומות“). וראה מל"מ שם „מן הכתוב נראה דבחד לוי שומר סגי אלא אפשר דדוד תיקן כו“.. וראה פיהמ"ש להרמב"ם תמיד שם „רנח לכהנים שיהיו שומרים בג' מקומות כו“ ועד"ז הוא ברע"ב ריש תמיד ומדות. אבל ראה מל"מ ה"ה שם „דהא נקרא ילפינן דכהנים ישמרו בג' כו“.

אבל ראה מנ"ח שם דכ' דכל הכ"ד מקומות הוי מדאורייתא. וכ' „וכן נראה מהר"ם ומהרמ"ח“ וכ"מ ברמב"ם ממש"כ בתחלת הל' ביהב"ח: יש בכללן שם מצות .. לשמרו סביב ולשוונת הנ"ל – י"ל.

(35) אבל ראה בהערה 17. וראה בראב"ד שבהערה 15.

(36) בהקדמתו לפי' המשניות. אבל ראה מאירי בהקדמתו למס' תמיד.

בביהמ"ק, אלא חשיבות בהמקדש עצמו, וכדיוק ל' הרמב"ם, "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", אין זה דבר בפ"ע שמקום עשייתו – בג' מקומות כו' בבית המקדש, כ"א זוהי עשי' בחשיבות) בית המקדש – בשמירה על הפלטרין משנין הפלטרין ואינו דומה ל"פלטרין שאין עליו שומרין".

[ועד"ז – ע"פ מרז"ל דכל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו ה"ז כאילו נחרב בימיו⁴³, לפי השיטה דחורבן בית המקדש הוא ענין נמשך⁴⁴ – י"ל בה"תועלת דמס' מדות, "שהוא זוכר מדת המקדש .. כי כשיבנה ב"ב יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתבניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקודש כמו שאמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל"⁴⁴, הנה ע"י ידיעה זו דשמירת המקדש ודמותיו ואין מסיחין דעתן ממנו – ה"ז גם עתה חורבן ביהמ"ק בדרגתו דפלטרין שיש עליו שומרין כו'].

ז. עפ"ז יובן זה שכתב הרמב"ם, "ושמירה זו מצותה כל הלילה", וזה שנסנית במס' תמיד:

ביום היו הכהנים עובדים עבודתם בביהמ"ק שהתחלתה היא עבודת ה' תמיד בבקר משעה שהאיר פני המזרח⁴⁵,

43) בירוש' יומא פ"א ה"א: כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

44) צפע"ג מילואים טו, ג. הובא במפענח צפונות ספ"ה.

45) תמיד פ"ג מ"ב. רמב"ם הל' תמידין

ע"י הליכת הכהנים וכו'?

ולכן נ"ל דשמירה זו מפני הכבוד ענינה שלא יסיחו דעתם מהמקדש, וכמ"ש הרא"ש³⁹, "כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה".

ואין פי' היסח הדעת זה כהיסח הדעת דקדשים מחמת חשש טומאה⁴⁰ וכיו"ב, כ"א שלילת היסח הדעת זה – מורה על רוממות וגדלות הבית, תמיד ישנם אנשים סביבו, אינם מסיחים דעתם ממנו לעולם.

[וע"ד הענין בתפלין וציץ ש"כל זמן שהן עליו לא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד⁴¹, מצד קדושתן⁴²].

והנה ענין שמירה זה שלא יסיחו דעתם ממנו הוא ענין בהבית עצמו, ולכן נשנית השמירה במס' מדות. והיינו שאי"ז עבודה שמקומה

39) ריש מס' תמיד.

40) כמו שפי' בעזרת כהנים פ"א מ"א ד"ה "שומרים ז"ל המפרש" וד"ה "בעשרים י"מ מקום (הא)". וראה אבני"ז שבהערה 21.

ולהעיר מהמ"ד (פסחים לד, א. פרש"י שם ד"ה פסול הגוף) דהיסח הדעת בקדשים הוא פסול הגוף (פסול לעצמו ולא פסול מצד חשש טומאה). ולהעיר שגם היסח הדעת בתרומה וקדשים הוא מצד הכ' "משמרת – עבד להו שימור" (פרש"י שם ד"ה בהיסח הדעת. רמב"ן וריטב"א חולין ב, ב ד"ה ואם שחט. וראה אנציקלופדיה תלמודית בערכו).

41) רמב"ם הל' תפלין פ"ד ה"ד. וראה טוש"ע (ואדה"ז) אור"ח ר"ס כת, והוא ממנחות לו, ב. ושו"נ.

42) ראה רמב"ם שם. ולא מטעם שמה פיח כו' – וכת"י השני בתור"י יומא ת, א ד"ה תפלין. ובתוס' שבת מט, א ד"ה שלא ישן. וראה שו"ע אדה"ז שם, וש"אג"א סל"ט מ' פי' היסח הדעת. ובאנציק' ערך הנחת תפלין.

המקדש⁴⁸, נצטוו בשמירת המקדש „שלא יסיחו דעתם ממנו“⁴⁹.

וזהו השייכות דמצות שמירת המקדש למס' תמיד, שמהאי טעמא נשנית בתחלתה, כי תוכן שמירה זו נעשה על ידי עבודת התמיד⁵⁰ (והקרבנות בכלל).

[ולכאורה עפ"ז נפק"מ להלכה, שזה שהיו שומרין את המקדש בלילה, אין פ"י כל הלילה כולה, אלא – עד התחלת עבודת התמיד⁵¹, עכ"פ הזמן שלעולם

ובהקרבנות הקרבנות ה"י צ"ל כוונה, „ולשם ששה דברים הזבח נזבח כו"ו⁴⁶, ופשיטא שכשהכהנים בעבודתם ה"ז היפך היסוד הדעת מהמקדש⁴⁷.

אבל בלילה שאין עבודה בבית

ומוספין פ"א ה"ב. וראה פס"ד להצ"צ ח"י על הרמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ה [שמא] ג, ג. (46) זבחים מו, ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"י ואילך. (47) ואף שבה"ש דברים" לא מצינו שיהא צריך מחשבה וכוונה שהוא מקריב במקדש כו' הרי:

(א) מזה שכשחשב באחת מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה) מחשבת חוץ למקומו (לזרוק דמו או להקטירו כו' חוץ לעזרה) הזבח פסול (זבחים כז, ב. כט, ב. רמב"ם פ"ג מהל' פסוה"מ) הנה אף שמחשבה הפוסלת – היא מחשבה בפועל, עכ"פ יש ללמוד מזה שבהקרבנה בסתם נכלל אשר הוא מקריב קדשים על המזבח בעזרה.

(ב) מהששה דברים דצריך שתהא מחשבתו, הוא שהזבח הוא להשם ברוך הוא, ולשם נח"י להקב"ה שאמר ונעשה רצונו כו', הרי עד"ז גם השמירה לכבוד המקדש שאין מסיחין דעתן ממנו, אי"ז מ"פלטריין" סתם, כ"א פלטריין של ממיה"מ הקב"ה השוכן בו כו'. וע"ד מצות מורא מקדש ש"לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה" (ספהמ"צ מ"ע כא. וראה רפ"ז מהל' ביהב"ח) – ראה ביאור הרי"פ פערלא (לסהמ"צ להר"סג) עשה יג, דשמירת המקדש משום כבודו כו' הוא אותו הענין דמורא מקדש (ולדעת הר"סג נכלל במצות מורא מקדש).

נוסף לכ"ז הרי תכלית מצות בנין ביהמ"ק הוא „לעבודה בו יהי' ההקרבנה והבערת האש תמיד כו' ההליכה לרגל כו'“ (ספהמ"צ מ"ע כ. ריש הל' ביהב"ח) וא"כ לדעת הרמב"ם כאשר מקריבים קרבנות לשמה, הרי מחשבתו היא בהתכלית ובענין שהוא חלק מביהמ"ק עצמו (וראה לקו"ש ח"א שם).

(48) אף שהקטר חלבים ואיברים כשרים כל הלילה (משנה מגילה כ, ב. רמב"ם שם ה"ב) – הרי ענינו שמעלה אותם על המזבח ותו נקטרים מאליהם כל הלילה; הרי זה רק כשלא הספיקו להקטיר ביום (פסחים נט, ב. ורש"י ד"ה כשנתותרו). וברמב"ם שם ה"ג „אעפ"י שמוטר .. אין מאחרין אותן לדעת אלא משתדלין להקטיר הכל ביום“. וראה אבני"ז או"ח סי' כג. לקו"ש ח"ג ע' 949.

(49) ועפ"ז י"ל (בדוחק) שגם הרא"ש ס"ל – דשמירתו ה"י רק בלילה ומש"כ „שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה“ כוונתו לומר טעם חיוב השמירה בכלל, וביום א"צ שמירה שלא להסיח דעת – כיון שישנה עבודת היום כו' ככפנים.

(50) להעיר מפי' הראב"ד (נסמן בהערה 15) דהכא במתני' אצטריך לאשמעינן אלא .. הא"ך נהגו בו בלילה לעשות עד זמן הקרבן התמיד. וראה הערה הבאה.

(51) ויל"ע אם (להרמב"ם) זהו עד התחלת הקרבת התמיד ממש או די עד שיבוא הממונה או עד שתתחיל תרומת הדשן. שזמן בוא הממונה ה"י „קודם שיעלה השחר סמוך לו" (רמב"ם פ"ח מהל' ביהב"ח ה"א. רפ"ז מהל' תמידין). וזמן תרומת הדשן „משיעלה עמוד השחר“ (רמב"ם שם פ"ב ה"א. וראה לח"מ שם). ולהעיר שהנ"ל „קודם שיעלה עמוד השחר כו' יבוא הממונה וכו' והיו בודקין והולכין את כל

הכ"א מקומות שהלויים היו שומרים, שהם היו שומרים מבחוץ⁵⁵, ואי"ז דומה כלל⁵⁷ להיסח הדעת הנשלל ע"י עבודת התמיד⁵⁸ (אלא שבכלל מאתים מנה, שעבודת התמיד פטרה לא רק שמירת הכהנים, אלא גם שמירת הלויים).

אמנם במס' מדות שמבאר בה שמירת המקדש בענינה דחשיבות בית המקדש עצמו, שע"ז נעשה „פלטרין שיש עליו שומרין“, מבאר הן הג' מקומות שהכהנים שומרים והן שמירת הלויים בכ"א מקומות. כי אף שגם ע"י שומרין מועטין נעשה „פלטרין שיש עליו שומרין“, הרי בהוספת מספר ה-

אין מאחרין יותר⁵², שאז ע"י עבודת הכהנים מתקיים תוכן הענין דשמירת המקדש ואין צורך בשמירה⁵³].

ת. עפ"ז יש לבאר מה שבמס' תמיד הובאו רק הג' מקומות שהכהנים שומרים, ואילו במס' מדות הובא גם שהלויים היו שומרים בכ"א מקומות.

במס' תמיד לא בא לבאר מצות שמירת המקדש מצד ענינו הוא, כ"א להדגיש אחת מפעולות עבודת התמיד השווה (ובאה בהמשך) לשמירת ביהמ"ק – שלילת היסח הדעת מהמקדש (ובהיסח הדעת הרי ישנם כמה שיעורין ומדרי'⁵⁴), הנה בזה נוגע בעיקר ענין שמירת הכהנים ש,מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים⁵⁵, וכשהתחילה עבודת התמיד בביהמ"ק נשלל היסח הדעת זה ובמילא א"צ בשמירת הכהנים מבפנים⁵⁶, וע"כ אין מקום להביא גם

העזרה כו" הביאו הרמב"ם בסוף הפרק בהל' ביהב"ח כהמשך וסיומ לכל פרטי דיני השמירה. ולהעיר שלשון הרמב"ם היא „ושמירה זו מצותה כל הלילה“.

(52) ראה לעיל הערה 45, 51.

(53) שזמנה קבוע „קודם שתעלה החמה כו" (ראה לעיל הערה 45). ואף ש„פעם אחת דחקה השעה כו' הקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום" (רמב"ם שבהערה 45) – הרי ודאי ש„דחקה השעה" הביאה שיחקרו לדעת הסיבה כו' היפך היסח הדעת. ועוד שגם אז קדמה להקרבה ששילשלו קופות של זהב (ירוש' ברכות רפ"ד – שהובא בפי"מ ע"ד רפ"ו) – שג"ז היפך היסח הדעת (אלא שאינו בביהמ"ק). (54) ראה שאג"א שנסמך בהערה 42 ובאנציק' שם.

(55) רמב"ם ביהב"ח שם ה"ד מספרי פרשתנו.

(56) ולא מיבעי לפי' הראב"ד (תמיד כה, ב.

ל, א) שזה שהכהנים מבפנים הוא במקום קדוש בעזרה (– וכן פ' בזרע אברהם (בספרי) בדעת הרמב"ם הובא במנ"ח שם), משא"כ לויים. אלא גם אם נפרש (כהמפרש בריש תמיד. ועוד. מנ"ח שם) שגם הכהנים לא היו שומרים בפנים העזרה ממש הרי היו עכ"פ ב„גגין ועליות וכו" (וכיו"ב) ולפנים מן הלויים. ראה עזרת כהנים שם ד"ה כלשכת הפרוכת (ה"ב) וד"ה לאחורי בית הפרוכת בסוף משנה א. משכנות לאביר יעקב שם בכ"מ (נסמך במפתח ענינים שם). אמבוהא דספרי שם קטע המתחיל „וראיתו עוד“.

(57) להעיר מפי' הראב"ד שם (כת, א): דנקיט תרי לישנא בל' חני' ובל' שמירה, א"כ חילוק הוא בין חני' לשמירה ולאחרן ולבניו לשון שמירה.

(58) ובמכש"כ שאפילו שמירת הכהנים אינה דומה לשלילת היסח הדעת שע"י עבודת התמיד, שהשלילה מהיסח הדעת היא ע"י עבודה בפנים ממש וכוונה ממש (ראה לעיל הערה 47). משא"כ בשמירת הכהנים הרי שלילת היסח הדעת הוא (לאו דוקא) ע"י מחשבה וכוונה בפועל כ"א עצם הדבר שעומדים סביב המקדש הר"ז מורה שעם ישראל) אינן מסחיין דעתם ממנו (כדלקמן בפנים סו"ט).

והרובין שומרים שם^{61*}, ובגמ' אי⁶² דקרא להם רובין, דלא מטו למיעבד עבודה⁶³, ופי' המפרשים⁶³ דהיינו פחותים מ"ג. ומקשים⁶⁴ ע"ז, היאך הניחו מצוה זו לקטנים שאינן בני מיעבד מצוה⁶⁵. ועפ"י הנ"ל שזהו מצד היסח הדעת לכאורה קשה ביותר – היאך הניחו אותה לקטנים שאינן בהם דעת⁶⁶.

אולם, מכיון ש"איש הר הבית" הי' מחזר על כל משמר כו"ג⁶⁷, כנ"ל, הרי"ז כגדול עומד ע"ג, שאז ככו"כ דברים שצריך מחשבה, מהני גם מעשה קטן

שומרין מצד חיובא דגברא, מאיזה טעם שיהי' – מיתוסף ג"כ בשמירתו מצד המקדש, שכולם פועלים בכבוד וגדולת המקדש, כולם חלק בזה שנעשה, "פלטרין שיש עליו שומרין"⁵⁹.

ט. עפ"י הנ"ל (שגדר שמירה זו מפני הכבוד הוא – שיש שומרים סביבו ואינן מסיחין דעתן ממנו) יש לבאר מש"כ הרמב"ם, "ללכת סביבו תמיד" בשייכות למצות שמירת המקדש:

תנא, "איש הר הבית הי' מחזר על כל משמר ומשמר.. וכל משמר שאינו עומד.. ניכר שהוא ישו.. חובטו במקל כו"⁶⁰ – מכיון שענין השמירה מפני הכבוד הוא מה שאין מסיחין דעתן ממנו, הרי ה"איש הר הבית" בשעה שהי' הולך סביבו (ממשמר למשמר) להבטיח שהמשמר לא (יישן ו)יסח דעתו – ה"ז היפך היסח הדעת ביתר שאת – תוכן מצות שמירת המקדש.

ועפ"ז יש לבאר מה דאי' במשנה⁶¹ ד"בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות

(61*) מש"כ בבית המוקד לא היו הרובין שומרין שם – כפשוטו המשנה וכ"כ ברמב"ם שם ה"ה. רע"ב במשנה תמיד. ועוד. ולא כמו שמשמע מדברי המפרש, ראה באר שבע במשנה ד"ה והרובין. מל"מ שם ה"ו.

(62) כז, רע"א.

(63) המפרש שם. פי' הראב"ד שם (נדפס בגמרא כה, סע"ב). פי' הרא"ש שם. וראה רע"ב במשנה תמיד שם בפי' הא'. וכן פי' בכס"מ (שם ה"ה) ברמב"ם. אבל ראה משל"מ שם. ובפיהמ"ש להרמב"ם ריש תמיד.

(64) באר שבע בגמרא שם. מל"מ ביהב"ח שם.

(65) ראה מה שתיריך במנ"ח שם דעיקר המצוה הוא על הב"ד עיי"ש. ועד"ז הוא בבאור הרי"פ ח"א מ"ע יג (קיד, ב). וראה אבנ"ז שם אות יא. ובמשכנות שם ח"א סי' קלג ואילך.

(66) ועד"ש שהקשה באבנ"ז שם, דקטן לאו בר שימור הוא כמבואר בפוסקים בענין שימור של מצה בליל ראשון⁶⁷. וראה משכנות לאביר יעקב שם סקל"ד. ובסי' קנט.

(67) ראה רע"ב מדות פ"א מ"ב שהי' ממונה על כל השומרים. ובפשוטו הי' מחזר גם על משמרות הכהנים. וראה מל"מ שם ה"ו. ושם: דמסתימת דברי רבינו (שם ה"ה) נראה דהממונה הי' מחזר אף על משמרות הכהנים. אבל ראה רמב"ם פ"ז מהל' כלי המקדש ה"ד. וראה עזרת כהנים מ"ב ד"ה "איש הר הבית (הב)".

(59) וע"ד רוב עם הדרת מלך. ולהעיר שמצינו בלולב שאף, מדאגב"ו נפק ביי" (סוכה מב, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ט) הי' מנהגן של אנשי ירושלים יוצא מביתו לולבו בידו נכנס לביהכנס' לולבו בידו מתפלל לולבו בידו כו' (שם מא, ב (מתוספתא סוכה פ"ב). רמב"ם שם הכ"ד) ומסיק, כמה היו זריזין במצות⁶⁸ ובפרש"י שם ד"ה הכא, ולקייחיתה מצוה היא" (ועד"ז הוא בטושו"ע (ואדה"ז) או"ח רסצ"ו, "שהאחיזה בידו מצוה". ור"ס תרנב).

(60) מדות פ"א מ"ב. רמב"ם הל' ביהב"ח שם הי'.

(61) ריש תמיד.

המציאות שעומדים סביב המקדש הוי כבוד המקדש, שמורה כי אין מסיחין דעתם ממנו, ומספיק גם באופן שאינו עומד ע"ג כל הזמן, אלא שהולך סביב המקדש ומחזר על כל משמר ומשמר⁷⁰.

(משיחות י"ד שבט, ט"ו שבט
וש"פ משפטים תשל"ב)

(70) ובפרט לדעת הרמב"ם (ביהב"ח שם ה"ד), "שכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה" הרי י"ל שבכל זמן גדולים עע"ג. נוסף לזה אם נאמר שלדעת הרמב"ם אין צריך ג' מקומות מה"ת (ראה לעיל הערה 34). הרי בדרכנו ודאי שי"ל שמהני גדול עע"ג.

בצירוף המחשבה של הגדול העומד ע"ג⁶⁸. ובפרט בנדו"ד שאין צריך כוונה ומחשבה בפועל⁶⁹, כ"א שעצם

(68) ראה גטין כב, סע"ב ואילך. תוס' שם ד"ה והא לאו. שו"ע אדה"ז סי' יא ס"ד ובקו"א שם סק"ב. וראה בהערה הבאה.

(69) וע"ד סברת ה"ש חולקים" שבשו"ע אדה"ז הל' פסח סי' תס ס"א. וראה צפע"נ הל' חו"מ פ"ה ה"ט. הובא ב"כללי התוהמ"צ" ע' רסט. ולכן גם אינו דומה למחשבה בשחיתת קדשים שלא מהני גם גדול עומד ע"ג "שהקדשים צריכין מחשבה" ממש (ראה תוס' שבהערה הקודמת. רמב"ם הל' פסוהמ"ק פ"א ה"ו).

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com